

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.изк. Румен Потеров, ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград

на дисертационен труд на тема:

„Музикалният инструмент „Сантури“ в Гърция (гръцката музика) и на Балканите (балканската музика) – Музикологичен и органиологичен анализ “

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

област на висше образование: 1. Педагогически науки,

професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по....

докторска програма : Методика на обучението по музика

Автор на дисертационния труд:

Лукия Христос Валаси

редовен докторант към катедра „Музика“ при Факултет по изкуствата, ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград

I.КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА.

Лукия Валаси е завършила Университета „Македония“ в Солун, специалност сантури. Притежава две магистърски степени - първата в областта на специалното образование и втората в областта на управлението на културни единици. От 2017 г. тя е преподавател по сантур в Департамента по музикални науки и изкуство на Университета „Македония“.

През 2021 г. е приета в ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград - България за редовен докторант в докторска програма „Методика на обучението по музика“.

II.АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТЕНИЯ ПРОБЛЕМ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Целта на дисертационния труд на тема: „Музикалният инструмент „Сантури“ в Гърция (гръцката музика) и на Балканите (балканската музика) – Музикологичен и органиологичен анализ“ на докторантката Лукия Валаси се отличава със своя мултидисциплинарен характер, обхващайки музикология, културология и етномузикология /всичко това в техния педагогически контекст/, като

основният фокус е върху **ролята на сантур в гръцката традиционна музика** и неговото влияние върху формирането на **музикалната идентичност** на Гърция.

Това определя значимостта на поставената цел, разглеждаща музикалния инструмент сантур от позицията на **културен символ**, чиято еволюция, начин на използване и взаимодействие с други инструменти отразяват исторически, социални и регионални процеси.

Нещо повече, докторантката разширява спектъра на разглеждания проблем, като се насочва и към търсенето и открояването на тези **връзки с другите балкански музикални традиции**, чрез което допълнително да подчертае **ролята и значението му за съхранението на музикалното наследство**, изхождайки от **изпълнителските практики** и начините, по които сантурът е допринесъл за развитието на различни стилове в традиционната гръцка музика. Чрез изучаване на неговото въздействие върху **музикалното звучене**, както и ролята му в съвременните интерпретации на традиционната музика, изследването се стреми да разкрие **по-широките културни и музикални процеси, в които този инструмент участва**.

И всичко това определя **актуалността на настоящото научно изследване**, защото кореспондира с въпросите за опазването на културното наследство, балканските взаимовлияния и не на последно място, посоките за интегриране в съвременното музикално пространство и най-вече рефлектира с въпросите за предаването на наследството на младите музиканти и тяхното обучение.

III. ХАРАКТЕРИСТИКА, АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

В **първа глава** е представена кратка справка относно етномузикологичните проучвания и научни изследвания за историята и еволюцията на този инструмент, разпространението му в различните региони, неговите промени и значение за местните музикални традиции. Подчертано е и място на културните институции за съхранението и изследването на музиката за сантур, разгледано от критична гледна точка, посочвайки основния проблем, а именно: отделянето на музиката от нейната **жива социална среда** я представя по начин, който не улавя динамиката на нейното изпълнение в реалния живот.

Това е сериозен аргумент, защото в реалния живот **виталността на музиката**, отразяваща ежедневието на хората, често променяйки се **импровизационно**, например по отношение на мелодическото развитие или ритмически рисунок, отделена от контекста не може да отрази **динамиката** и многообразните **възможности на**

взаимодействие между изпълнители и слушатели. Така тя губи **своята автентичност** и **културен контекст**, negliжират се важните **социални и ритуални аспекти** и оттук - непълното разбиране на нейното значение и роля в живота на хората.

В първа глава са предложени и 55 музикални примери, 10 от които нотирани и 10 записани като ритмични модели, като целта на докторантката в случая е да анализира интерпретационните особености, изхождайки от изпълнителската традиция, откроявайки специфичното, което иначе е невъзможно да бъде отразено в нотния текст. Подхождайки по този начин, обединявайки в едно музикалните характеристики и културното предназначение, докторантката недвусмислено подчертава, че посоката на музикалното мислене винаги трябва да изхожда от културния контекст. И всичко това отчитам като **сериозен принос на дисертацията**, заявен още в първата глава на изследването.

Втора глава, отново в исторически аспект, доконкретизира историческите аспекти по отношение еволюцията на гръцкия сантур. Акцентирано е върху условията и факторите, които в различна степен и в определено културно, социално и музикално отношение са въздействали върху отношението и посоките на трансформация, особеностите на адаптиране към гръцката музикална традиция, навлизане и утвърждаване в различните музикални стилове, като особено място е отделено и на съпътстващите процеси в развитието на музикалното изкуство през XX век, особено през последните десетилетия, характерни с нарастващия интерес към възраждането на традиционната музика.

Въпросът за възраждането на интереса е разгледан от позицията на техническите и художествени параметри на сантура и на тази основа възможностите, допринасящи за успешното му вписване в съвременното музикално изкуство, в посока адаптиране към някои **модерни музикални форми**; тембровото вплитане с други съвременни инструменти и технологии; възможности за развитие на **нови техники за изпълнение** и включване на сантур в **експериментални музикални проекти**. И всичко това водещо до по-широкото приложение на инструмента в различни жанрове, от **фолклор** до **джаз, класическа музика** или **съвременна електронна музика**. По този начин, докторантката подчертава, че сантурът може да заеме своето място в съвременното музикално пространство и обучение, чрез съчетаването на традиционния си характер с нови, иновативни подходи.

В третата глава на дисертацията, докторантката задълбочава историческият си анализ, разглеждайки сантура част от **културната традиция** на Балканския регион,

правейки аналогии със сходни инструменти като например **цимбал, тамбал** и др., **подчертавайки**, че независимо от различията в имената, по своята същност, те представляват **разновидности на един и същ тип инструмент**, като разликите се състоят предимно в **конструктивни технически особености** (като размери, строеж и начини на изпълнение).

По този начин, идеята на докторантката е да докаже, че тези инструменти трябва да се разглеждат като символ на културния обмен между различни народи през вековете. Тяхното разпространение и популярността им на Балканите и близките региони могат да бъдат разбрани като част от по-широкия контекст на **музикалната история и култура на Балканите**. Всичките тези инструменти не само са довели до **музикалните практики**, но и до **обогатяване на идентичностите** на различни региони в Балканите. Въпреки че сантурът остава част от традиционната музика на Балканите, неговите **музикални модификации** през годините, го утвърждават като уникален музикален инструмент за всяка културна група.

По този начин, докторантката доказва своята теза, че **многопластовите исторически и културни контексти** водят до това, че музиката може да бъде не само средство за изразяване на емоции, но и **посредник за културни сътрудничества и обмен**.

В четвърта глава на дисертацията са разгледани два основни въпроса – сантурът в островната музика и в континенталната – различия и сходства. Ако в **островната музика**, сантурът обикновено е свързан с **по-мелодичен и песенен** характер, като често участва в по-изолирани, интимни музикални събития, като изразител на **по-лични музикални изрази**, то в **континенталната музика** неговите функции са по-разнообразни, като например включването му в някои **ансамблови структури**, където взаимодействието с други инструменти е по-сложно и многостранно. Въпреки това, както островната, така и континенталната музика споделят общото значение на сантур в изграждането на музикалния облик на Балканите и в запазването на **културните и музикални идентичности** на различни народи.

С цел, преодоляване на стереотипизирането на характерното за островната и континентална музика, докторантката е направила по-задълбочен анализ на някои произведения с присъщите им стилови особености, влияещи върху начинът на интерпретирането им.

В пета глава е разгледан въпросът за импровизацията на сантур, с акцент върху разновидността "дойна", отличаваща се със **свободната интерпретация** на музикалния

материал, влиящо върху **темпото, мелодията и хармония** в зависимост от контекста и постигането на съответния емоционален характер, от бавни и медитативни моменти до по-енергични и **динамични състояния**.

В тази част на дисертационния труд докторантката прави много задълбочен анализ, характеризиращ характерните особености на разновидността „дойна“. Чрез него тя недвусмислено подчертава, че Дойната не трябва да се разглежда единствено като изпълнителска форма, подчиняваща се на определени формални правила, а преди всичко като начин за **емоционално изразяване**. Изпълнителят може да променя динамиката, темпото или мелодията, за да постигне определен емоционален характер и всичко това внася **лично звучене и дълбочина**, което прави всяко изпълнение уникално по своя характер.

IV.ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторантката е представила 5 публикации по темата на дисертационния труд, публикувани в научни списания за периода от 2022 до 2023 г., конкретно описани в автореферата.

V.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Докторантката **Лукия Христос Валаси** е изпълнила изискванията на чл. 6 от ЗРАСРБ, както и чл. 24 от ППЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“;
2. Докторантката е демонстрирала умение и неподправен интерес към проблема за значението на традиционния инструмент сантур в контекста на гръцката традиционна музика, като е разгледала не само историческите му корени, но и неговото влияние върху съвременната музикална сцена. Чрез задълбочено проучване на културните и социални фактори, свързани с този инструмент, тя е успяла да открие уникалните му характеристики и да ги постави в широкия контекст на балканските и регионалните музикални традиции. На тази основа докторантката е открила ключовите аспекти на обучението по сантур в контекста на традиционната гръцка музика, намиращо израз в:
  - Съхраняване и обогатяване на традицията, защото, когато едно научно изследване разглежда конкретният традиционен инструмент в определен културен аспект, то това добавя дълбочина и автентичност в обучението на новото поколение музиканти;

- Изследването и разбирането на сантур като част от музикалната култура на Гърция рефлектира и върху разширяването на педагогическите компетентности на преподавателите, позволяващо им да интегрират нови методи и подходи за преподаване, които не се ограничават само до техническото развитие, а включват и културния контекст, в който той е възникнал и е популярен;
3. Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти, резултати и изводи от изследванията;
  4. По дисертационния труд са посочени пет самостоятелни статии, свързани тематично с труда, от участия осигуряващи публичност на основни въпроси от теоретичната разработка.

На основание чл. 12 от ЗРАСРБ и чл. 32 от ППЗРАСРБ давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд „**Музикалният инструмент „Сантури” в Гърция (гръцката музика) и на Балканите (балканската музика) – Музикологичен и органологичен анализ**“ разработен от редовната докторантка **Лукия Христос Валаси** и подкрепям присъждането на ОНС «Доктор».

Благоевград
29.01.2025 г.

Рецензент:
проф. д.изк. Румен Потеров

REVIEW OF A DISSERTATION THESIS

By prof. Dr. Sci. Rumen Poterov, SWU “N. Rilski”, Blagoevgrad

of a dissertation on the topic

„The musical instrument “Santouri” in Greece (Greek music) and the Balkan (Balkan music) - Musicological and Organological analysis“

For the Awarding of the Educational and Scientific Degree "Doctor"

Field of Higher Education: 1. Pedagogical Sciences,

професионално направление: 1.3. Pedagogy Of Training In...

докторска програма : Methodology Of Music Education

Author of the Dissertation:

Loukia Christos Valasi

Type of Education – Full-Time at the Department of Music Faculty of Arts, SWU “N. Rilski”, Blagoevgrad

I. BRIEF BIOGRAPHICAL DATA OF THE DOCTORAL STUDENT.

Loukia Valasi graduated from the University of Macedonia in Thessaloniki, majoring in Santuri. She holds two master's degrees, the first in special education and the second in cultural unit management. Since 2017, she has been a lecturer in Santur at the Department of Music Studies and Art of the University of Macedonia.

In 2021, she was admitted to the SUS "N. Rilski", Blagoevgrad - Bulgaria as a full-time PhD student in the doctoral program "Methodology of Music Education".

II. RELEVANCE AND SIGNIFICANCE OF THE PROBLEM ADDRESSED IN THE DISSERTATION.

The aim of the dissertation on: **"The musical instrument “Santouri” in Greece (Greek music) and the Balkan (Balkan music) - Musicological and Organological analysis"** by PhD student **Loukia Valasi** is distinguished by its **multidisciplinary nature**, encompassing musicology, cultural studies and ethnomusicology /all in their pedagogical

context/, with the main focus on the role of the santuri in Greek traditional music and its influence on the formation of the musical identity of Greece.

This determines the significance of the aim, which is to consider the musical instrument santur from the position of a *cultural symbol* whose evolution, use and interaction with other instruments reflect historical, social and regional processes.

Moreover, the PhD student broadens the spectrum of the problem at hand by also seeking and highlighting *these connections with other Balkan musical traditions*, thus further emphasizing its *role and importance in the preservation of musical heritage*, starting from the *performance practices* and the ways in which the santur has contributed to the development of different styles in traditional Greek music. By studying its impact on *musical sound*, as well as its role in contemporary interpretations of traditional music, the research seeks to reveal the *wider cultural and musical processes in which this instrument participates*.

And all this determines **the relevance of the present research**, because it corresponds to the issues of cultural heritage preservation, Balkan interactions and, last but not least, the directions of integration in the contemporary musical space and, above all, reflects on the issues of transmitting the heritage to young musicians and their training.

III. CHARACTERISTICS, ANALYSIS, AND EVALUATION OF THE DISSERTATION.

Chapter 1 presents a brief overview of ethnomusicological studies and research on the history and evolution of this instrument, its distribution in different regions, its changes and its importance for local musical traditions. It also highlights the place of cultural institutions in the preservation and study of music for santur, examined from a critical perspective, pointing to the main problem, namely: the separation of music from its *living social environment* presents it in a way that does not capture the dynamics of its performance in real life.

This is a serious argument because in real life the *vitality of music*, reflecting people's everyday lives, often changing *improvisationally*, for example in terms of melodic development or rhythmic pattern, divorced from context cannot reflect the *dynamics* and multiple *possibilities of interaction* between performers and listeners. It thus loses its *authenticity* and *cultural context*, important *social and ritual aspects* are neglected and hence the incomplete understanding of its meaning and role in people's lives.

The first chapter also offers 55 musical examples, 10 of them notated and 10 recorded as rhythmic patterns, the aim of the doctoral student in this case being to analyse the interpretative features, starting from the performance tradition, highlighting the specific that is otherwise impossible to reflect in the notated text. By approaching it in this way, bringing together musical characteristics and cultural purpose, the PhD student unequivocally underlines that the direction of musical thinking must always come from the cultural context. And I count all this as a *serious contribution of the dissertation*, stated already in the first chapter of the study.

The second chapter, again in a historical aspect, concretizes the historical aspects regarding the evolution of Greek santur. It focuses on the conditions and factors that, to varying degrees and in certain cultural, social and musical terms, have influenced the attitudes and directions of transformation, the particularities of adaptation to the Greek musical tradition, the penetration and establishment in the different musical styles, with particular attention also being paid to the concomitant processes in the development of musical art in the twentieth century, especially in the last decades, characterized by the growing interest in the revival of traditional music.

The question of the revival of interest is examined from the point of view of the technical and artistic parameters of the santur and on this basis the possibilities contributing to its successful incorporation into contemporary music, in the direction of adaptation to certain *modern musical forms*; timbral interweaving with other modern instruments and technologies; possibilities for the development of *new performance techniques* and the incorporation of the santur into *experimental musical projects*. And all leading to the wider application of the instrument in different genres, *from folk to jazz, classical music or contemporary electronic music*. In this way, the PhD emphasises that the santur can take its place in contemporary music space and education by combining its traditional character with new, innovative approaches.

In the **third chapter** of the dissertation, the PhD student deepens her historical analysis, examining the santura part of the *cultural tradition* of the Balkan region, making analogies with similar instruments such as *cymbal, tambal*, etc., emphasizing that despite the differences in names, in their essence, they represent *varieties of the same type of instrument*, the differences consisting mainly in *constructive technical features* (such as size, construction and methods of execution).

Thus, the idea of the PhD student is to prove that these instruments should be seen as a symbol of cultural exchange between different peoples throughout the centuries. Their spread

and popularity in the Balkans and nearby regions can be understood as part of the wider context of *musical history and culture in the Balkans*. All these instruments have not only led to *musical practices* but also to *enriching the identities* of different regions in the Balkans. Although the santur remains part of the traditional music of the Balkans, its *musical modifications* over the years have established it as a unique musical instrument for each cultural group.

In this way, the PhD student proves her thesis that the *multi-layered historical and cultural contexts* lead to the fact that music can be not only a means of expressing emotions, but also a *mediator for cultural collaborations and exchanges*.

Chapter four of the dissertation examines two main issues - the santur in insular music and in continental music - differences and similarities. Whereas in insular music, the santur is usually associated with a more *melodic and song-like character*, often participating in more isolated, intimate musical events as an expressive vehicle for *more personal musical expressions*, in continental music its functions are more varied, such as its inclusion in certain *ensemble structures* where the interaction with other instruments is more complex and multifaceted. However, both island and continental music share the common importance of the santur in shaping the musical landscape of the Balkans and in preserving the *cultural and musical identities* of different peoples.

In order to overcome the stereotyping characteristic of island and continental music, the PhD thesis has made a more in-depth analysis of some works with their inherent stylistic features, influencing the way they are interpreted.

Chapter 5 discusses the issue of santoor improvisation, with an emphasis on the 'doina' variety, distinguished by its *free interpretation* of musical material, influencing *tempo, melody and harmony* depending on context and achieving the appropriate emotional character, from slow and meditative moments to more energetic and *dynamic states*.

In this part of the dissertation, the PhD thesis presents a very thorough analysis characterizing the peculiarities of the "Doina" variety. Through it, she unequivocally emphasises that the Doina should not be seen solely as a performance form, subject to certain formal rules, but above all as a mode of *emotional expression*. The performer can vary the dynamics, tempo or melody to achieve a certain emotional character and all this brings a *personal sound and depth* that makes each performance unique in its character.

IV. PUBLICATIONS ON THE DISSERTATION

The PhD candidate has submitted 5 publications on the topic of the dissertation, published in scientific journals for the period from 2022 to 2023, specifically described in the abstract.

V. CONCLUSION

1. Doctoral student Loukia Valasi has fulfilled the requirements of Article 6 of the Academic Staff Development Act, as well as Article 24 of its regulations, for obtaining the educational and scientific degree "Doctor";
2. The PhD student has demonstrated skill and genuine interest in the problem of the meaning of the traditional instrument santur in the context of Greek traditional music, examining not only its historical roots but also its influence on the contemporary music scene. Through an in-depth study of the cultural and social factors associated with this instrument, she has been able to discover its unique characteristics and place them in the broader context of Balkan and regional musical traditions. On this basis, the doctoral student has highlighted the key educational aspects in the context of traditional Greek music, as expressed in the:
  - preserving and enriching tradition, because when a scholarly study looks at a particular traditional instrument in a particular cultural aspect, it adds depth and authenticity to the training of a new generation of musicians;
  - The study and understanding of the santur as part of the musical culture of Greece also reflects on the expansion of the pedagogical competences of teachers, allowing them to integrate new teaching methods and approaches that are not limited to technical development, but also include the cultural context in which it originated and is popular.
3. The abstract faithfully reflects the structure and content of the work and emphasizes the most important points, results and conclusions of the research;
4. Five independent articles thematically related to the thesis are referred to, from contributions providing publicity to the main issues of the theoretical development.

Based on Article 12 of the Academic Staff Development Act of the Republic of Bulgaria and Article 32 of its Regulations, I give a **POSITIVE ASSESSMENT** of the dissertation titled „**The musical instrument “Santouri” in Greece (Greek music) and the Balkan (Balkan music) - Musicological and Organological analysis**“ developed by full-

time doctoral student **Loukia Christos Valasi** and I support the awarding of the educational and scientific degree "Doctor".

Blagoevgrad

29.01.2025

Reviewer:

Prof. Dr. Sci. Rumen Poterov